

Vluchtschrift

Feiten en signalen

Trimestrieel tijdschrift

Juni - december 2010

ERKENNINGSNUMMER: P 404020

DOSSIER

blz. 4

De inschrijving van vreemdelingen in de gemeente: een praktische handleiding indien het misloopt
Mathieu Beys

GOED OM WETEN

blz. 26

Wat zijn de verschillen tussen het vluchtelingenstatuut en de subsidiaire bescherming ?
Fien Vanhees



Redactie: Mathieu Beys, Fien Vanhees

In samenwerking met: Arezki Boutrahi, Sofie De Mot, Hanne Demuzere, Anne Dussart, Antoinette Dutilleux, Véronique Kistenborgh, Florence Lobert, Danièle Madrid, Steven Valckx

Verantwoordelijke uitgever: Gonzalo Dopchie
Liefdadigheidstraat 43
1210 Brussel

Dit tijdschrift wordt gratis toegestuurd op eenvoudige aanvraag (via e-mail; de gedrukte versie wordt voor de documentatiecentra en mensen zonder toegang tot Internet voorbehouden).

U kan met uw vragen voor informatie of voor een abonnement, suggesties en bemerkingen rond een artikel of de situatie van migranten in België, terecht bij Mathieu Beys.

E-mail: m.beys@caritasint.be

Tel.: 02/229.36.15 Fax: 02/229.36.36 (met vermelding “t.a.v. Mathieu Beys”)

De persoonlijke gegevens van onze abonnees (naam, voornaam, elektronisch - of postadres) worden door de vzw Caritas international (verantwoordelijk voor de verwerking) verwerkt met als doeleinde de verzending van dit tijdschrift of eventueel van andere inlichtingen, die voor onze lezers van belang kunnen zijn. Krachtens de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, hebben onze abonnees recht op toegang en op verbetering na aanvraag op het bovenvermelde adres. Caritas International verplicht zich ertoe de persoonlijke gegevens niet ter beschikking te stellen van derden.

De artikelen van Vluchtschrift bevatten algemene informatie en moeten niet als het officiële strandpunt van de Vzw Caritas International beschouwd worden, behalve met uitdrukkelijke vermelding. De reproductie van Vluchtschrift wordt aangemoedigd als het tot een niet-commercieel doel dient en met bronvermelding. Ondanks de zorgvuldigheid van de redactie kunnen sommige berichten of inlichtingen achterhaald zijn op het moment dat u die leest. De raadpleging van een specialist (advocaat of jurist) wordt sterk aangeraden voor alle vragen in verband met een individuele situatie. Noch de auteurs noch de Vzw Caritas International kunnen aansprakelijk gesteld worden voor de gevolgen van het gebruik van deze informatie.

INHOUD

DOSSIER

p. 4

De inschrijving van vreemdelingen in de gemeente: een praktische handleiding indien het misloopt

Mathieu Beys

EUROPESE ACTUALITEIT

p. 25

Dublin Transnational Project: het verzekeren van de continuïteit van de sociale en juridische begeleiding in geval van Dublin-transfers

Fien Vanhees

GOED OM WETEN

p. 26

1) Wat zijn de verschillen tussen het vluchtelingenstatuut en de subsidiaire bescherming ?

Fien Vanhees

2) België heeft de terugkeerrichtlijn niet tijdig omgezet en is sinds 25 december 2010 in overtreding. Wat zijn de concrete gevolgen?

Mathieu Beys

3) Continuïteit van de opvang: de rechtspraak

Fien Vanhees

DOSSIER

De inschrijving van vreemdelingen in de gemeente: een praktische handleiding indien het misloopt

Mathieu Beys¹

Inleiding

Wanneer een vreemdeling een verblijfsrecht krijgt, is dat dikwijls het resultaat van een lange procedure (asiel, gezinshereniging, regularisatie,...). De ontvangst van een positieve beslissing, die genomen werd door de asielinstantie of de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), wordt dan ook ervaren als een welkome uitkomst na een lange wachttijd en vaak lastige stappen. Voor de advocaat heeft het verkrijgen van een verblijfstitel als gevolg dat het dossier kan afgesloten worden: zijn of haar missie is volbracht. Maar, jammer genoeg, staat de verlening van een verblijfsrecht niet altijd gelijk aan het einde van de administratieve rompslomp. Er moet namelijk nog een verblijfstitel afgehaald worden bij de gemeentediensten opdat de situatie volledig geregeld zou zijn. Dit zou maar een eenvoudige en snel af te handelen formaliteit mogen zijn, maar in de praktijk houdt dit dikwijls een nieuwe lijdensweg in. Om te beginnen zullen we de verschillende stappen van dit parcours bespreken. Daar zullen we zien dat sommige eisen die de gemeentes vooropstellen tegenstrijdig met de regelgeving blijken te zijn. Vervolgens doen we een poging om de soms ernstige gevolgen voor bepaalde rechten op te sommen die, bewust of onbewust, veroorzaakt worden door vertragingen en blokkeringen. Speciale aandacht zal uitgaan naar bepaalde sociale rechten (gezondheid, kinderbijslag, sociale steun). Ten slotte geven we enkele pistes mee om te verhelpen aan de vastgestelde onregelmatigheden. Zowel de administratieve stappen als de juridische procedures zullen aangehaald worden.

I. De verschillende stappen bij de inschrijving in een gemeente

We beginnen met de omschrijving van de verschillende noodzakelijke stappen van een inschrijving, om op die manier de problemen te begrijpen die recent toegekomen of geregulariseerde vreemdelingen zoal ondervinden².

I.1. Aanmelding aan het loket voor de aanvraag tot inschrijving

De betrokkene meldt zich aan, binnen acht werkdagen na ontvangst van zijn verblijfsrecht of na aankomst in België³, aan het loket met een identiteitsbewijs (paspoort of nationale identiteitskaart of andere⁴) en met de beslissing tot machtiging van het verblijf (bijv. : attest

¹ Met dank aan alle collega's die deze tekst hebben nagelezen.

² We beschrijven de etappes zoals ze zich in het algemeen voordoen bij de gemeenten op basis van getuigenissen van sociale werkers van Caritas International en haar partners. We willen meer in het bijzonder de cel integratie (Sofie De Mot, Hanne Demuzere, Antoinette Dutilleux en Steven Valckx) bedanken. Het spreekt voor zich dat deze algemene omschrijving niet alle specifieke gevallen dekt die in de ene of andere gemeente vastgesteld worden.

³ Zie artikel 12 van de Wet van 15 december 1980.

⁴ Zie FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking – Dienst Vreemdelingenzaken, Algemene Onderrichtingen betreffende de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten, 14 mei 2008, nr. 30, p. 16 (hierna “onderrichtingen vreemdelingen” genoemd).

van het Commissariaat generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen⁵ met toekenning vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming, visum voor lang verblijf, regularisatiebeslissing van de Dienst Vreemdelingenzaken). Voor de erkende vluchtelingen, volstaan in dit stadium de bijlage 25 en de beslissing tot erkenning (van het CGVS of de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen⁶) (het attest voor vluchtelingen dat ongeveer 2 weken na de vervaldatum van de beroepstermijn van 30 dagen wordt afgeleverd, wordt pas op de werkelijke inschrijving vereist).

Tijdens deze eerste fase van de inschrijvingsprocedure, worden verschillende onregelmatigheden vastgesteld.

I.1.1. Eerste probleem: vraag naar een huurcontract

In de praktijk stellen we vast dat de gemeente bijna altijd een kopie van de huurovereenkomst vraagt terwijl geen enkele tekst het voorleggen van een schriftelijk huurcontract als inschrijvingsvoorwaarde vereist⁷. Sommige gemeenten weigeren zelfs een aanvraag tot inschrijving op te nemen bij afwezigheid van dergelijk contract, wat illegaal is. Dit kan grote problemen veroorzaken voor personen die zonder huurcontract bij vrienden of familieleden verblijven, wat zonder twijfel wettig is.

I.1.2. Tweede probleem: de afgifte van model 2 en de kostprijs

De gemeente dient een bewijs van de aanvraag tot inschrijving af te leveren met vermelding van de datum van de aanbieding aan het loket in de vorm van een document “model 2”⁸. Sommige gemeenten leveren spontaan dit model 2 af, terwijl anderen het enkel geven na expliciete vraag. In sommige gemeenten is het model 2 gratis (bijv. Elsene). In andere gemeenten worden er registratiekosten aangerekend (meestal 7,50 EUR).

I.1.3 Derde probleem: gebrek aan de afgifte van bijlage 15

Opdat betrokkenen hun verblijfsrecht kunnen aantonen gedurende de periode dat de definitieve verblijfstitel nog niet afgeleverd kan worden, voorziet de regelgeving in de afgifte van een bijlage 15 (in de algemene regel)⁹ of van een bijlage 19 (voor EU-burgers)¹⁰ en 19ter

https://dofi.ibz.be/nl/reglementering/belgische/overige/omzendbrieven/2008/080514%20Instructies_Vreemd.kaart_DEF_NL.pdf

⁵ Hierna “CGVS”.

⁶ Hierna “RVV”.

⁷ Het geschreven huurcontract is weliswaar een verplichting geworden in het kader van de Wet betreffende de huurovereenkomsten met betrekking tot de hoofdverblijfplaats van de huurder (artikel 1bis toegevoegd door de Wet van 26 april 2007, B.S. 5 juni 2007), maar deze bepaling is gericht op de bescherming van de huurder en staat los van de regelgeving omtrent de inschrijvingen.

⁸ Het model 2 dient als ontvangstbewijs van de verklaring, zoals voorzien in artikel 7, §1, lid 1 van het Koninklijk Besluit van 16 juli 1992 betreffende het bevolkings- en vreemdelingenregister. Een voorbeeld kan geraadpleegd worden in de Algemene Onderrichtingen betreffende het houden van de bevolkingsregisters van 1 juli 2010, p. 69 (versie bijgewerkt op 28 augustus 2010), via volgende website:

http://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/Population/nl/3%20Instructions/Onderrichtingen_Bevolking_30092010_nl.pdf, hierna “algemene onderrichtingen” genoemd.

⁹ Artikel 119 van het KB van 8 oktober 1981 : “Telkens wanneer het gemeentebestuur zich in de onmogelijkheid bevindt om onmiddellijk over te gaan hetzij tot inschrijving van de vreemdeling die zich aanmeldt, hetzij tot afgifte van de verblijfs- of vestigingsvergunning of van om het even welk verblijfsdocument, dient het een document overeenkomstig het model van bijlage 15, af te leveren.

Dit document levert het bewijs dat de vreemdeling zich bij het gemeentebestuur heeft aangemeld en dekt voorlopig zijn verblijf; de geldigheidsduur ervan mag de vijfenveertig dagen niet overschrijden. Deze bepaling is

(voor familieleden van een EU-burger)¹¹. Dit voorlopig document moet afgeleverd worden voor de woonstcontrole en is geldig gedurende 45 dagen¹². Nochtans stellen we vast dat bijna geen enkele gemeente dit aflevert op het moment van de aanmelding aan het loket. Enkele gemeenten leveren de bijlage af na een positieve woonstcontrole (in afwachting van de definitieve identiteitsdocumenten), maar andere geven nooit een bijlage 15. We stellen ook verschillen vast in de kostprijs van de bijlage (soms gratis, soms 15 EUR).

Het afleveren van de bijlage 15 heeft ook praktische gevolgen. Het vermijdt vervelende gevolgen van controles indien er geen verblijfstitel kan getoond worden en het zorgt ook voor de opening van enkele sociale rechten, zoals inschrijving in het ziekenfonds¹³. Het gebrek aan de afgifte ervan kan dus met zich meebrengen dat medische kosten niet terugbetaald kunnen worden.

I.1.4. Vierde probleem: de inschrijving van personen die in de onmogelijkheid zijn om zich te verplaatsen

In principe moet de vreemdeling zich persoonlijk aanmelden aan het loket om de inschrijving aan te vragen. In geval van ziekte, ongeval of handicap waardoor hij of zij gehinderd wordt om zich te verplaatsen, stelt de administratie zich vaak hard op en verschuift de inschrijving tot het moment waarop de persoon in kwestie zich toch kan aanmelden. De regelgeving voorziet nochtans dat een gezinslid of een mandataris deze stappen kan overnemen op voorwaarde dat een medisch attest kan voorgelegd worden dat de onmogelijkheid om zich te verplaatsen opneemt. In dat geval moet de ambtenaar van de Dienst Bevolking naar de betrokkene gaan om de basisdocumenten te laten ondertekenen¹⁴. De betrokken vreemdeling kan een persoon aanwijzen die de verblijfstitel zal komen ophalen in de gemeente (familie lid, sociaal werker,...).

I.2. Woonstcontrole door de wijkagent

Deze controle dient zich te baseren op een onderzoek verricht door een wijkagent die hierover een verslag opstelt¹⁵. Behalve in sommige grote steden, is de termijn redelijk. Af en toe wordt de wettelijk vooropgelegde termijn (van 8 werkdagen¹⁶) zelfs gerespecteerd! Soms vraagt de gemeente naar de voorkeur van het tijdstip van de controle (voor- of namiddag, weekend),

niet van toepassing op burgers van de Unie in het kader van titel II, hoofdstuk I.” De administratieve onderrichtingen bevatten formuleringen die de gemeenten en inwoners op een dwaalspoor brengen, want ze geven de indruk dat de afgifte van een bijlage 15 facultatief is (onderrichtingen vreemdelingen nr. 77, p. 30). Nochtans kan de hierboven geciteerde bepaling niet duidelijker zijn wat het bindende karakter betreft.

¹⁰ Artikel 50 van het KB van 8 oktober 1981.

¹¹ Artikel 52 van het KB van 8 oktober 1981. Wat betreft de af te leveren documenten aan EU-burgers en hun familieleden en het recht op sociale steun, zie de voortreffelijke nota van Fabienne CRAUWELS, “Recht op OCMW-dienstverlening voor EU-burgers en hun familieleden”.

http://www.vvsg.be/sociaal_beleid/Vreemdelingen/Documents/2010%2007%2020%20Recht%20op%20OCMW%20dienstverlening%20voor%20EU-burgers%20en%20hun%20familieleden%20vs%206x.pdf

¹² De bijlage 15 kan twee maal verlengd worden voor een periode van 45 dagen (zie nr. 37, p. 18 van de onderrichtingen vreemdelingen).

¹³ Soms dient de bijlage 15 samen met andere documenten voorgelegd te worden om het verblijf te kunnen rechtvaardigen (zie de Omzendbrief van de Administratieve Controle van de RIZIV VI nr. 2010/226 van 15 juni 2010, <http://www.riziv.be/insurer/nl/circulars/administrative-control/inscription/pdf/inscription.pdf>)

¹⁴ Zie nr. 242 e.v., p. 81 van de onderrichtingen vreemdelingen.

¹⁵ Een voorbeeld van een uitgewerkt verslag kan teruggevonden worden in de algemene onderrichtingen (p. 99-100). Dit model is niet verplicht en in de praktijk zijn de gebruikte verslagen meestal veel beknopter.

¹⁶ Artikel 7, §5 van het KB van 16 juli 1992 met betrekking tot het bevolkings- en vreemdelingenregister.

wat een overbodige verplaatsing van de agent en een ongegrond negatief verslag vermijdt. Spijtig genoeg houden niet alle gemeentes hier rekening mee.

De sociale diensten hebben hier ook een rol in te vervullen. Zij kunnen contact opnemen met de wijkagent of zich samen met de vreemdeling, rechtstreeks wenden tot het politiecommissariaat om de wijkagent te ontmoeten, wat doorgaans het bezoek doet versnellen. Indien er op die manier een goed contact ontstaan is, gebeurt het al eens dat de politie de maatschappelijk werker opbelt tijdens het bezoek indien de familie de taal niet begrijpt.

Het kan echter voorvallen dat de politieagent te snel de afwezigheid van de betrokkenen vaststelt. In dit geval is het nuttig om te herinneren aan volgende bepaling uit de algemene onderrichtingen: “De niet-inschrijving kan niet verantwoord worden door elementen die vreemd zijn aan het onderzoek naar de hoofdverblijfplaats, maar moet gebaseerd zijn op controles waarbij vastgesteld wordt dat de persoon niet op het aangegeven adres verblijft. Indien het onderzoek naar de reële verblijfplaats geen voldoende elementen oplevert om een besluit te trekken, moet een bijkomend onderzoek gedaan worden en moet de betrokken persoon eventueel in gebreke gesteld worden met het oog op het aanbrengen van bewijselementen terzake.”¹⁷

In de praktijk blijken de eisen en modaliteiten van de controle van gemeente tot gemeente erg te verschillen en soms zelfs van agent tot agent in dezelfde gemeente. Sommigen stellen zich tevreden met de aanwezigheid van de naam op de deurbel of brievenbus¹⁸, terwijl anderen een negatief verslag opstellen na één of twee pogingen om langs te gaan zonder resultaat. Anderen eisen dan weer om de woning te mogen betreden onder straffe van een negatief rapport.

Hier moet herinnerd worden aan het feit dat geen enkele regel iemand verplicht om een wijkagent in zijn of haar woning te laten binnenkomen, wat ten goede komt aan de bescherming van de woonst¹⁹. In de praktijk echter, eist de agent dikwijls om het huis te betreden en acht hij of zij het noodzakelijk om in elke kamer een blik te werpen om op die manier de woonplaats in feite te kunnen onderzoeken²⁰. Diegenen die zich verzetten tegen de binnendringing van een wijkagent in de privé-sfeer, riskeren een negatief verslag van de agent, wat een weigering tot inschrijving kan opleveren. Ze kunnen proberen het effectieve verblijf aan te tonen aan de hand van andere elementen, die per aangetekend schrijven opgestuurd dienen te worden aan het College van Burgemeester en Schepenen (facturen van energiekosten, getuigenissen, foto's,...).

Zelfs indien het politieverlag positief is, is de strijd nog niet voorbij. Er moet namelijk over gewaakt worden dat dit zo snel mogelijk overgemaakt wordt aan de gemeente. We stellen soms problemen vast bij de overdracht van het positieve politieverlag naar de gemeente. Er

¹⁷ Nr. 82 van de algemene onderrichtingen.

¹⁸ Het valt sterk aan te raden om de naam zowel op de deurbel als op de brievenbus te vermelden.

¹⁹ Volgens artikel 15 van de Grondwet: “De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaatshebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.” Het privé-leven en de woning worden ook beschermd door het artikel 22 van de Grondwet en het artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

²⁰ De algemene onderrichtingen bepaalt dat het privé-leven niet geschonden wordt door het bezoek van de agent (p. 97, met een ondersteunend citaat van de EC nr. 28.257, 29 juni 1987, SIMAR). Het deel C van het inlichtingenblad dat de gemeente overmaakt aan de DVZ, nodigt de agent uit om het gedrag, de zeden en de omgang te evalueren als goed, twijfelachtig of geen advies (zie bijlage 20 van de onderrichtingen vreemdelingen, https://dofi.ibz.be/nl/reglementering/belgische/overige/omzendbrieven/2008/Bijlagen_ciEtrangers/080514%20Bijlage%2020_NL.doc).

kan aan de politieagent een kopie van het verslag gevraagd worden of men kan proberen om de agent te overtuigen de documenten per fax te versturen naar de gemeente om op die manier de behandeling van het dossier te doen versnellen.

I.3. Inschrijving na controle en de aanvraag van identiteitsdocumenten

I.3.1. Procedure op afspraak bij de gemeente

Na een positief onderzoek, nodigt de gemeente betrokkenen uit om de identiteitsdocumenten aan te vragen. We stellen verschillende praktijken vast: soms geeft de politieagent een uitnodiging met datum tijdens de woonstcontrole, maar meestal dient er gewacht te worden op een brief van de gemeente. Gedurende deze fase blijkt het wachten het langst te zijn o. a. in de waargenomen Brusselse gemeenten: van 3 weken tot meerdere maanden.

Er moet een inschrijvingsfiche ingevuld worden op basis van identiteitsdocumenten (bijv. op basis van attesten van het CGVS voor erkende vluchtelingen, paspoort,...) en 3 foto's²¹ van de in te schrijven personen. De ambtenaar registreert de gegevens in de computer en print de identificatiefiche uit. Men vraagt ook de naam van de vader en moeder op te geven. Bij erkende vluchtelingen wordt dit vermeld op het attest van het CGVS, maar voor de begunstigden van de subsidiaire bescherming gaat het soms om gegevens die mondeling werden doorgegeven, wat problemen kan opleveren met betrekking tot de juiste schrijfwijze indien er later documenten worden afgegeven op basis van deze foute gegevens. Ook hier kan de begeleiding door een sociale dienst een belangrijke meerwaarde betekenen om de communicatie met de ambtenaar te vergemakkelijken en vooral om te vermijden dat er fouten bij het overschrijven gebeuren, wat schadelijke gevolgen kan teweeg brengen. Dit "basisdocument", dat gebruikt wordt om het identiteitsdocument op te stellen, moet ondertekend worden door betrokkenen, die er overigens zelf nooit een kopie van krijgen. Vervolgens worden de identiteitsdocumenten besteld door de gemeente bij de privé-onderneming die ze vervaardigt in opdracht van de overheid. Het betreft elektronische identiteitskaarten conform aan de Belgische en Europese²² regelgeving. Bepaalde technieken om fraude en vervalsingen tegen te gaan worden voorzien, zoals gecentraliseerde productie, een centraal bestand voor uitgegeven vreemdelingenkaarten (met foto)²³ dat toegankelijk is voor bepaalde overheidsdiensten²⁴.

In het merendeel van de gemeenten wordt enkel op dit moment een bijlage 15²⁵ afgeleverd (soms gratis, soms na betaling van 15 EUR).

²¹ Er dienen 3 identieke foto's meegebracht te worden. Wat de kwaliteit van de foto's betreft, zie nr. 149 e.v., p. 59 van de onderrichtingen vreemdelingen. Er dient opgemerkt te worden dat de betrokkenen een hoofddekseel mogen dragen voor religieuze of medische redenen op voorwaarde dat het gezicht volledig zichtbaar is (Ibid., nr. 152, p. 60).

²² Voor onderdanen van derde landen, zie Verordening 1030/2002 van de Raad van 13 juni 2002 dat een uniform model van verblijfstitel voor derdelanders opneemt.

²³ Zie onderrichtingen vreemdelingen, nr. 123, p. 52.

²⁴ Deze database wordt voorzien door artikel 6bis van de hierboven vermeldde Wet van 19 juli 1991. de machtiging tot toegang moet worden verleend door het sectoraal comité van het Rijksregister, een orgaan dat deel uitmaakt van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Zie artikel 5 van de Wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen.

²⁵ De praktijk van de gemeenten volgt de administratieve onderrichtingen, die lijken te bepalen dat de afgifte van de bijlage 15 pas op dit zo goed als finale moment van de procedure verplicht is (nr. 37, 77, 138 en 162 van de onderrichtingen vreemdelingen). Nochtans kan de reglementaire tekst niet anders begrepen worden dan de verplichting tot afgifte van de bijlage 15 op het moment van de inschrijvingsaanvraag, dus vóór de woonstcontrole en de eigenlijke inschrijving (artikel 119 van het KB van 8 oktober 1981). Het spreekt voor zich dat administratieve onderrichtingen een duidelijke verplichting uit een KB niet aan de kant kunnen schuiven.

I.3.2. Productietermijn en spoedprocedure

De productietermijn en de levering bedraagt ongeveer 3 weken vanaf het versturen van het basisdocument door de gemeente²⁶. In dringende gevallen (bijv. in geval van reizen, professionele noden,...) kunnen de documenten in spoed of hoogdringendheid (twee of drie werkdagen na de aanvraag)²⁷ verkregen worden, maar niet zonder hiervoor een prijs te betalen.

I.3.3. De kosten van identiteitsdocumenten

De productiekosten van een elektronische vreemdelingenkaart komen neer op 10 EUR voor een normale procedure. Voor een spoedprocedure of een procedure in hoogdringendheid, variëren de kosten tussen 41,14 en 139,15 EUR (procedure in hoogdringendheid). De gemeenten kunnen bovenop dit bedrag nog bijkomende administratieve kosten aanrekenen²⁸. In de praktijk stellen we vast dat deze kost tussen 5 en 45 EUR schommelt afhankelijk van de gemeente. De gemeente moet een ontvangstbewijs afleveren²⁹.

I.3.4. Afgifte van documenten

Indien geen spoedprocedure aangevraagd werd, roept de gemeente de vreemdeling op, met vermelding van de codes waarmee de elektronische kaart kan geactiveerd worden. Het is belangrijk om deze codes goed te bewaren, want aan de hand daarvan kunnen de gegevens van de kaart gratis geconsulteerd of aangepast worden (bijvoorbeeld ingeval van verhuis). Indien de codes verloren zijn, moeten er nieuwe aangevraagd worden, op kosten van de burger.

Wanneer na enkele weken de vreemdeling deze oproeping nog niet ontvangen heeft, dient de gemeente gecontacteerd te worden om naar de stand van zaken te vragen. De identiteitskaart moet binnen de 3 maanden geactiveerd worden. De gemeente kan de kaart niet annuleren of vernietigen op basis van de enkele reden dat de betrokkene geen gevolg heeft gegeven aan de oproeping³⁰. Ze dient “alles in het werk te stellen om contact te krijgen met de betrokkene (tweede herinnering per brief, telefonisch contact, bezoek aan de woonst,...) opdat de elektronische kaart zou kunnen worden geactiveerd (in geval van ernstige verhindering: hospitalisatie, opsluiting,... kan een gemachtigde aangeduid worden via schriftelijk en ondertekend mandaat met oog op activatie) en zou kunnen worden afgeleverd”³¹.

I.4. Datum van inschrijving

De regelgeving voorziet dat de datum van inschrijving diegene is die vermeld wordt op de beslissing die aan de vreemdeling een verblijfsrecht verleent³², of diegene van de vaststelling

²⁶ Zie nr. 125, p. 54 van de onderrichtingen vreemdelingen.

²⁷ De gemeente dient de bijlage 19 van de onderrichtingen vreemdelingen in te vullen (zie nr. 298, p. 90)

²⁸ Zie artikel 2 van de Wet van 14 maart 1968 tot opheffing van de wetten betreffende de verblijfsbelasting voor vreemdelingen, gecoördineerd op 12 oktober 1953 (B.S. van 5 april 1968). Over die retributies moet worden gestemd door de gemeenteraad en het bedrag mag niet hoger zijn dan die welke aan Belgische onderdanen wordt gevorderd voor het afleveren van identiteitskaarten.

²⁹ Zie nr. 155, p. 61 van de onderrichtingen vreemdelingen.

³⁰ Zie nr. 161, p. 62 van de onderrichtingen vreemdelingen.

³¹ Ibid. nr. 178, p. 66.

³² Artikel 11, lid 2 van het KB. van 16 juli 1992 betreffende het bevolkings- en vreemdelingenregister.

van de woonplaats³³. De datum van inschrijving in het register en de begindatum van de geldigheidstermijn die op de verblijfstitel staat, moeten bijgevolg overeenkomen met de datum van de toekenning van het verblijfsrecht of met de datum van het positief verslag na de woonstcontrole. De gemeenten kunnen dus in principe inschrijvingsbewijzen, attesten van gezinssamenstelling en andere noodzakelijke documenten afleveren vanaf dit moment zonder te moeten wachten op de afspraak om de identiteitsdocumenten te bestellen of op de afgifte zelf. In de praktijk is dit zelden het geval en zijn velen het slachtoffer van vertragingen door administratieve achterstand, met vaak nadelige gevolgen³⁴.

I.5. Hoe kan een foutief overgeschreven naam of geboortedatum verbeterd worden?

Het gebeurt heel vaak dat identiteitsgegevens verkeerd overgeschreven worden door de ambtenaar, die gehaast of afgeleid is, zowel bij de DVZ als in de gemeenteadministraties. Hun taak wordt soms moeilijk gemaakt door de afwezigheid of de onvolledigheid van de hen voorgelegde identiteitsdocumenten.

Volgens de administratieve onderrichtingen³⁵ moeten de gemeenten de gegevens overnemen die op volgende documenten voorkomen, in de volgorde van de lijst:

- paspoort of nationaal identiteitsbewijs³⁶;
- indien vorige documenten ontbreken, een akte van de burgerlijke stand (geboorteakte of huwelijksakte);
- indien vorige documenten ontbreken, de beslissing van de DVZ dat het verblijf toekent.

Voor de omzetting van het Cyrillisch schrift dient een tabel gehanteerd te worden dat terug te vinden is in de onderrichtingen³⁷.

I.5.1. Rechtzetting na raadpleging van een uittreksel uit het register

Iedere persoon ingeschreven in het bevolkings-, vreemdelingen- of wachtregister, kan een uittreksel vragen van de gegevens die hem of haar aanbelangen, zonder deze vraag te moeten rechtvaardigen. De toegangprocedure loopt als volgt³⁸:

³³ In geval van adreswijziging is de datum van inschrijving “in beginsel de datum waarop de aangifte van verblijfsverandering werd verricht. Indien echter bij het onderzoek van de reële verblijfplaats duidelijk zou blijken dat betrokkene op het ogenblik van de aangifte van verblijfsverandering nog niet zijn hoofdverblijf kon hebben op het desbetreffende adres, kan de inschrijving gebeuren op een latere datum, maar nooit later dan de datum van de positieve woonstvaststelling.” (nr. 81, p. 98 van de algemene onderrichtingen).

³⁴ Zie verder.

³⁵ Nr. 38, p. 18 van de onderrichtingen vreemdelingen.

³⁶ Ter aanvulling melden we dat voor EU-onderdanen een kopie van de identiteitsdocumenten wordt genomen zodat de Centrale dienst voor de bestrijding van valsheden – documenten van de Federale Politie de stukken kan controleren op eventuele vervalsingen door contact op te nemen met de betreffende Europese staten. De gemeente heeft niet het recht de inschrijving op te schorten of te weigeren tijdens het onderzoek (nr. 34-35, p. 17 van de onderrichtingen vreemdelingen).

³⁷ Nr. 42, p. 20-21 van de onderrichtingen vreemdelingen. Het is jammer dat de tabel niet een gelijkaardige omzetting van het Arabische schrift bevat, gezien het grote aantal onderdanen van Arabisch sprekende landen in het Rijk.

³⁸ Artikelen 2-6 van het KB van 16 juli 1992 betreffende het recht op toegang tot de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister en betreffende het recht op verbetering van deze registers.

- een gedagtekende en ondertekende aanvraag wordt ingediend bij de bevoegde dienst van de gemeente (tegen ontvangstbewijs) of door middel van een ter post aangetekende brief aan het College van Burgemeester en Schepenen;
- de informatie wordt onmiddellijk verstrekt op schriftelijke wijze en in een bevattelijke vorm (nadat de identiteit van de aanvrager of van zijn bijzonder gemachtigde is nagezien) of binnen 15 dagen na ontvangst van de aangetekende brief.

Indien de vreemdeling vaststelt dat de gegevens “onnauwkeurig, onvolledig, onjuist of overbodig blijken”, kan hij of zij een rechtzetting hiervan vragen. Zie hier het verloop van de procedure:

- indiening van de aanvraag tot verbetering bij de gemeente, met levering van “alle bewijselementen die belangrijk genoeg zijn om in aanmerking te worden genomen”³⁹;
- de vreemdeling wordt gehoord indien hij of zij hierom verzoekt;
- gevolg door de gemeente binnen de 15 dagen door het versturen van een document met de gewijzigde gegevens ofwel door een schriftelijke en gemotiveerde weigering van verbetering⁴⁰.

De toegang tot en de verbetering van de gegevens van de registers en van elektronische identiteitsdocumenten⁴¹ zijn gratis. De gemeente kan hiervoor dus geen vergoeding vragen.

I.5.2. Overdracht naar de DVZ in het kader van fraudebestrijding op te systematische wijze

In de praktijk tonen de gemeenten zich terughoudend om zelfs elementaire verbeteringen aan te brengen zonder contact op te nemen met de DVZ, die de uitwisseling van informatie sterk aanmoedigt om fraude te vermijden⁴².

De DVZ onderzoekt volgende elementen:

- eventuele fouten gepleegd door de DVZ;
- verschillen in schrijfwijze die verklaard kunnen worden door het gebruik van een ander alfabet of door kleine fouten;
- omkering in naam of voornamen;
- verschillen in geboorteplaats en/of –datum van de betrokkene of diens kinderen;
- verschillen in nationaliteit⁴³.

Het kan dus soms nuttig zijn om zowel met de gemeente als met de DVZ contact op te nemen om elke partij te overtuigen van de gegrondheid van de aanvraag tot rechtzetting. Indien dit zich baseert op een betrouwbaar document (paspoort⁴⁴, document van de burgerlijke stand

³⁹ Artikel 8 van het KB van 16 juli 1992 betreffende het recht op toegang tot de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister en betreffende het recht op verbetering van deze registers.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Zie de artikelen 1 en 2 van het Koninklijk Besluit van 5 juni 2004 tot vaststelling van het stelsel van de rechten tot inzage en verbetering van de gegevens die op elektronische wijze opgeslagen zijn op de identiteitskaart en van de informatiegegevens die zijn opgenomen in de bevolkingsregisters of in het Rijksregister van de natuurlijke personen (bepalingen gelijkaardig aan het bovenvermelde KB van 16 juli 1992 betreffende het recht op toegang). De informatie van het Rijksregister kan worden ingezien volgens de procedure opgenomen in het KB van 3 april 1984 betreffende de uitoefening van het recht op toegang door de personen ingeschreven in het Rijksregister van de natuurlijke personen en zijn onmiddellijk toegankelijk op de site <http://mijndossier.rn.fgov.be/>, via een elektronische kaartlezer.

⁴² Nr. 49, p. 24 van de onderrichtingen vreemdelingen.

⁴³ Nr. 56, p. 25 van de onderrichtingen vreemdelingen.

⁴⁴ Zie hier hoe de aanvragen behandeld worden voor personen die genieten van subsidiaire bescherming, verkregen tijdens hun verblijf in een gesloten centrum. ***Indien de betrokkene is aangekomen met zijn/haar paspoort*** (dat authentiek is en niet in beslag genomen werd aan de grens) en het paspoort en het nummer ervan worden vermeld op de bijlage 25, volstaat het om het paspoort en de bijlage 25 te faxen en te vragen dat de DVZ

waarvan de authenticiteit niet in twijfel wordt getrokken,...) moet de verbetering doorgevoerd worden in de termijn voorzien in de regelgeving.

II. “Tweederangsburgers”: de gevolgen van blokkeringen of vertragingen voor de personen

De gemeenteautoriteiten en de personen bevoegd om beslissingen te nemen, realiseren zich vaak niet wat de nadelige effecten zijn die voortkomen uit de weigering van of de aanslepende procedure tot inschrijving. We beperken ons hier tot de bespreking van de meest voorkomende problemen die personen ondervinden in afwachting van de inschrijving of bij blokkering ervan.

II.1. Financiële (en medische) problemen

- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om steun te krijgen van het OCMW
- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om kinderbijslag te kunnen ontvangen
- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om zich in te schrijven in het ziekenfonds
- onmogelijkheid om te werken

II.2. Administratieve problemen

- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om zich in te schrijven voor een opleiding of vorming (hogeschool, universiteit, promotion sociale, inburgering,...)
- onmogelijkheid om zich in te schrijven als werkzoeker bij VDAB, Actiris, Forem (en dus de onmogelijkheid om zich in te schrijven voor vaardigheidstrainingen die voorbehouden worden voor de arbeidsmarkt, om gevolg te kunnen geven aan een werkaanbieding en om gekend te zijn op de arbeidsmarkt,...)
- problemen om een bankrekening te openen

II.3. Problemen in het dagelijks leven en psychologische moeilijkheden

- moeilijkheden die verband houden met de omstandigheden waarin een verblijfstitel noodzakelijk is
- het gevoel behandeld te worden als een tweederangsburger of gediscrimineerd te worden
- gevoel van machteloosheid dankzij administratieve problemen die voortduren zelfs na het verkrijgen van de machtiging tot verblijf
- gevoel van wantrouwen ten aanzien van administratieve instellingen

de opdracht geeft aan de gemeente om de informatie te volgen zoals vermeld op het paspoort. Hiervoor sturen ze een brief of een fax naar de betrokken gemeente om de schrijfwijze en de exacte informatie van het paspoort over te nemen bij de inschrijving. ***Indien de persoon geen paspoort heeft bij aankomst in België***, en het dus niet vermeld staat op de bijlage 25, maar hij/zij laat het overkomen (per exprespost of op andere wijze), dan dient de persoon na zijn/haar invrijheidsstelling contact op te nemen met de DVZ om het paspoort te tonen en te laten valideren alvorens de instructies naar de gemeente kunnen worden gestuurd.

II.4. Onmogelijkheid om zich te bewegen in de Schengenzone voor derdelanders zonder het risico op detentie of terugdrijving

- onmogelijkheid voor derdelanders om zonder visum te reizen naar het buitenland, zelfs naar aangrenzende landen
- indien de vreemdeling dit vergeet: risico op aanhouding en detentie, complicaties om terug te kunnen keren naar België,...

II.5. Specifieke problemen voor kinderen

- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om zich in een school in te schrijven
- praktische moeilijkheden of onmogelijkheid om op schoolreis te gaan

II.6. Problemen om de Belgische nationaliteit te bekomen

Het Wetboek van de Belgische nationaliteit bepaalt dat men de Belgische nationaliteit kan bekomen na een verblijfsperiode van 7 jaar (voor de nationaliteitsverklaring⁴⁵) in wettelijk verblijf of na 3 jaar (voor de naturalisatie⁴⁶). In principe zou de vertraging of blokkering door de gemeente geen enkel gevolg mogen hebben vermits het verblijf legaal is vanaf het moment dat de asielinstantie of de DVZ de machtiging heeft gegeven, en dit ongeacht op welke datum de verblijfstitel afgeleverd wordt. Nochtans gebeurt het regelmatig dat de nationaliteit niet toegekend wordt indien de periode van 3 of 7 jaar niet gedekt werd met een verblijfstitel omdat de Kamer of het parket, dat een advies formuleert in deze procedure, zich enkel baseert op de datum van de inschrijving in het register, zoals vermeld op het uittreksel uit het nationaal register⁴⁷.

II.7. Problemen voor personen ingeschreven “zonder verwantschapsband”

- weigering tot betaling van kinderbijslag

II.8. Strafsanctie en risico op politiecontrole

Indien men geen verblijfstitel op zak heeft in geval van controle of aanhouding door de politie, kan dit bij de politieagent de indruk wekken dat men in illegaal verblijf verkeert en kan dit de controle doen verlengen of zelfs andere complicaties⁴⁸ teweeg brengen. De vreemdeling die zich in de openbare ruimte bevindt, hoewel hij of zij legaal in het land is, en die niet over een verblijfstitel of paspoort, eventueel voorzien van een visum, beschikt, pleegt een strafbaar feit en riskeert een boete⁴⁹. We veronderstellen dat vervolgingen die enkel op deze grond ingesteld worden, zelden in de praktijk voorkomen. De vreemdeling die het slachtoffer is van administratieve vertragingen veroorzaakt door de gemeente, kan hier uiteraard overmacht inroepen.

⁴⁵ Artikel 12bis van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

⁴⁶ Artikel 19 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

⁴⁷ Wat dit onderwerp betreft, zie de circulaire van 25 mei 2007 met betrekking tot de wijzigingen aan het Wetboek van de Belgische nationaliteit die werden ingevoerd door de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen I.

⁴⁸ De bestuurlijke aanhouding van vreemdelingen kan 24 uur duren (artikel 74/7 van de wet van 15 december 1980).

⁴⁹ Artikel 79 van de wet van 15 december 1980. Zie ook artikel 38 van het KB van 8 oktober 1981 en het KB van 25 maart 2003 betreffende de identiteitskaarten.

III. In welke gevallen kan de gemeente een inschrijving weigeren?

III.1. De inschrijving in het register en het verkrijgen van een verblijfstitel is een recht

Vooreerst willen we helpen herinneren aan het feit dat de inschrijving in het register een recht is voor de vreemdeling en aldus een verplichting voor de gemeente vanaf het moment dat het verblijfsrecht toegekend werd. Dit recht voor de vreemdelingen die genieten van een verblijfsrecht voor lange duur (meer dan 3 maanden) komt voort uit de wet⁵⁰ en uit reglementaire bepalingen⁵¹.

Het verblijfsrecht werd reeds toegekend door de bevoegde overheid en de gemeente moet deze beslissing uitvoeren door een verblijfstitel verbonden met dat recht, af te leveren. Het verblijfsrecht kan niet in vraag worden gesteld⁵². De gemeente beschikt over geen enkele appreciatiebevoegdheid wat de inschrijving betreft, met uitzondering van de woonstcontrole.

III.2. Een duidelijk geval: de niet-effectieve verblijfplaats

Indien de identiteit van de betrokkene en zijn of haar verblijfsrecht niet betwist wordt⁵³, blijft er slechts één geldige reden tot weigering van de inschrijving over: het niet-effectief verblijf op het aangegeven adres.

Het is van belang te duiden op de wettelijke definitie die het volgende bepaalt: “§1 De bepaling van de hoofdverblijfplaats is gebaseerd op een feitelijke situatie, dat wil zeggen de

⁵⁰ Artikel 1 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten bepaalt het volgende: “In elke gemeente worden gehouden: 1° bevolkingsregisters waarin ingeschreven worden op de plaats waar zij hun hoofdverblijfplaats gevestigd hebben, ongeacht of zij er aanwezig zijn dan wel tijdelijk afwezig zijn, de Belgen en de vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn om voor een langere termijn dan drie maanden in het Rijk te verblijven, die gemachtigd zijn zich er te vestigen, of die om een andere reden ingeschreven worden overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, met uitzondering van de vreemdelingen die zijn ingeschreven in het in 2° bedoelde register.” Volgens artikel 6 van diezelfde wet geeft de gemeente een identiteitskaart aan de Belgen en de vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn zich in het Rijk te vestigen, die geldt als bewijs van inschrijving in de bevolkingsregisters. Artikel 12 van de wet van 15 december 1980 bepaalt: “De vreemdeling die toegelaten of gemachtigd is tot een verblijf van meer dan drie maanden in het Rijk, wordt door het gemeentebestuur van zijn verblijfplaats in het vreemdelingenregister ingeschreven.” Om verwarring te vermijden, geeft datzelfde artikel het volgende aan: “Enkel voor de toepassing van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, wordt het vreemdelingenregister beschouwd als integraal deel uitmakende van de bevolkingsregisters.”

⁵¹ Volgens artikel 11, 5° van het KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister: “De inschrijving in de register geschiedt op grond van: (...) 5° de beslissing, genomen overeenkomstig het bepaalde in de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, die toestemming of machtiging tot het verblijf of tot de vestiging verleent. (...)” Zie ook de bepalingen van het KB van 8 oktober 1981 in functie van het soort verblijf dat toegekend werd.

⁵² We spreken hier niet van de gevallen betreffende EU-burgers en hun familieleden waar de gemeente zelf de beslissing kan nemen om een verblijfsrecht van meer dan drie maanden toe te kennen of een bevel om het grondgebied te verlaten af te leveren (zie artikel 51 van het KB van 8 oktober 1981).

⁵³ Wanneer één van deze elementen op ernstige wijze betwist wordt, is het denkbaar dat de gemeente de inschrijving weigert, ten minste tijdelijk gedurende het wachten op de bevestiging van het verblijf en de identiteit door de Dienst Vreemdelingenzaken. Het is uiteraard niet aanvaardbaar dat de gemeente de gegrondheid van een verblijfsbeslissing betwist. Hiervoor is enkel de DVZ bevoegd.

vaststelling van een effectief verblijf in een gemeente gedurende het grootste deel van het jaar. De vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, met name de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, het energieverbruik en de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden.⁵⁴”

Een beslissing tot weigering kan, om op redelijke wijze gerechtvaardigd te zijn, niet steunen op een weinig onderbouwd administratief verslag van de wijkagent. Indien de agent een negatief verslag opstelt (of dreigt op te stellen) dat ongegrond is, valt het aan te raden om bewijzen van effectieve bewoning per aangetekende brief op te sturen naar de gemeente (denk aan energiefacturen, getuigenissen van burens en leerkrachten, schoolattesten, foto's,...), desnoods aangevuld met uitleg van de omstandigheden waarin de politieagent op bezoek kwam.

Bij betwistingen in verband met het hoofdverblijf, bestaat er een specifiek beroep bij de Algemene Directie Instellingen en Bevolking van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken⁵⁵.

III.3. Alle andere redenen tot weigering van de inschrijving zijn illegaal

Uit de regelgeving vloeit voort dat elke weigering tot inschrijving die zich baseert op een ander motief dan de afwezigheid van verblijf op het opgegeven adres, onwettig is. We stellen vast dat we in de praktijk vaak stoten op verzonnen weigeringsgronden, die zelden schriftelijk gemotiveerd worden. Hieronder enkele voorbeelden die maatschappelijk werkers in de praktijk zijn tegengekomen.

III.3.1. De leefomstandigheden in de woning

De gemeente roept soms het argument in dat er te veel bewoners op een te klein oppervlakte aanwezig zijn, op grond van de regelgeving met betrekking tot de bewoonbaarheid van woningen. Zelfs indien er een schending van de normen zou zijn, dan nog kan dit de weigering van de inschrijving niet rechtvaardigen.

III.3.2. De staat van het gebouw

Vaak worden weigeringen gegeven aan personen die zich willen laten domiciliëren in collectieve structuren (verpleeginrichtingen, homes, ziekenhuizen,...) of in plaatsen die in principe niet beschouwd worden als een langdurige verblijfplaats (zoals kerken, hotels, stacaravans, prefab, vastgemeerde woonboten,...⁵⁶). Nochtans kan de gemeente de inschrijving niet weigeren indien dat de werkelijke woonplaats van de betrokkene is⁵⁷.

⁵⁴ Artikel 16, §1 van het KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister.

⁵⁵ Artikel 8 van de wet van 19 juli 1991. Zie verder wat dit beroep betreft.

⁵⁶ De gemeente moet de personen inschrijven die verblijven in een caravan of woonboten die niet verplaatsbaar zijn (zie p. 133 van de algemene onderrichtingen)

⁵⁷ De onderrichtingen voorzien uitdrukkelijk in de inschrijving in een ziekenhuis, een verpleeginrichting of een home (zie nr. 242 p. 81 van de onderrichtingen vreemdelingen).

III.3.3. De toestemming van de eigenaar

De toestemming van de eigenaar van een gebouw, vaak geconcretiseerd aan de hand van een huurcontract, is geen noodzakelijke voorwaarde om zijn domicilie er te kunnen vestigen. Personen die zonder toelating een woning kraken, kunnen eventueel blootgesteld worden aan juridische acties vanwege de eigenaar, maar moeten op dat adres ingeschreven worden indien ze er werkelijk verblijven⁵⁸.

III.3.4. De veiligheidstoestand of de onbewoonbaarheid van een woning

Vele gemeenten lijken volgende, nochtans erg duidelijke, bepaling te negeren: “Er mag geen enkele inschrijving als hoofdverblijfplaats geweigerd worden omwille van de veiligheid, de gezondheid, het urbanisme of de ruimtelijke ordening.”⁵⁹ De gemeente heeft dus de plicht de personen die in een onbewoonbare woning verblijven, tijdelijk in te schrijven. Deze voorlopige inschrijving wordt definitief “indien de bevoegde gemeentelijke overheid binnen drie maanden na de aanvraag de administratieve of gerechtelijke procedure, waarin door of krachtens de wet is voorzien, niet heeft ingezet om een einde te maken aan de aldus geschapen onregelmatige toestand.”⁶⁰

De personen die een onbewoonbaar onderkomen hebben, moeten zich bewust zijn van het risico dat een besluit uitgevaardigd wordt met een uitwijzing als gevolg. Na de vaststelling dat de regelgeving door de gemeenten niet uitgevoerd werden, verduidelijkte de minister van Binnenlandse Zaken, Patrick Dewael in 2006 het volgende: “Ik ben van oordeel dat men niets oplost door de inschrijving van de betrokken bewoners te weigeren, maar ze daarna verder te laten wonen. Het probleem kan integendeel slechts worden opgelost als de bevoegde instanties met toepassing van de geëigende procedures een einde maken aan de onaanvaardbare onwettige toestanden, bijvoorbeeld door de woning onbewoonbaar te verklaren of de decreten op de ruimtelijke ordening te doen toepassen. Het beleid inzake ruimtelijke ordening, het woonbeleid of een sanitair beleid kan echter niet gevoerd worden via de wetgeving inzake de bevolkingsregisters.”⁶¹

III.3.5. Het ontbreken van geboorte- of huwelijksaktes

Talrijke gemeenten weigeren of stellen voor onbepaalde duur de inschrijving van vreemdelingen uit en geven als reden op dat de familiale band onvoldoende kan vastgesteld worden door een document dat erkend is door de Belgische autoriteiten. Het gaat hier om een verwarring. In burgerlijke zaken kan de gemeente effectief weigeren om de gevolgen van vreemde aktes of vonnissen te erkennen in welbepaalde gevallen⁶². Er wordt nochtans niet gesproken over de weigering van inschrijving in diezelfde gevallen. In geval van ernstige twijfel over de familiale band van de vreemdeling die een verblijfsrecht van meer dan drie maanden heeft verkregen (bijvoorbeeld aan de hand van een visum in het kader van gezinshereniging), moet de gemeente hem of haar inschrijven. Als de familiale band niet erkend lijkt te zijn met toepassing van de regels van de Burgerlijke Stand, kan dit vermeld

⁵⁸ Zie p. 20 van de algemene onderrichtingen.

⁵⁹ Artikel 16, §2 van het KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Omzendbrief van 15 maart 2006 “De voorlopige inschrijving in de bevolkingsregisters – Algemene Onderrichtingen betreffende het houden van de bevolkingsregisters, nr. 94”,

http://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/Population/nl/4%20Circulaires/03_Omzendbrief_150306.pdf.

⁶² Artikelen 22 tot 31 van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht.

worden in het register (de gemeenten vermelden in het register vaak de opmerking “zonder verwantschapsband”, wat vervelende gevolgen teweeg kan brengen, meer bepaald voor het verkrijgen van kinderbijslag).

III.3.6. Het ontbreken van identiteitsbewijzen van andere familieleden

In het geval dat een gemeente twijfelt aan de identiteit of de verwantschap van een familielid, kan het voorvallen dat de gemeente de inschrijving van de ganse familie weigert of uitstelt. Zelfs indien dit gerechtvaardigd zou zijn door het argument dat familieleden als één geheel moeten beschouwd worden, is deze praktijk onaanvaardbaar vermits ze diegenen bestraft die niet betrokken zijn bij het mogelijke probleem.

III.3.7. Indien men in een andere gemeente studeert

We hebben kennis van een bijzonder geval van weigering tot inschrijving van een minderjarige die in een studentenkamer verbleef, met als opgegeven reden dat hij in een andere stad studeerde!

III.3.8. Indien de gemeente “teveel vreemdelingen” telt

In het bovengenoemde geval heeft de gemeente uiteindelijk de minderjarige toch ingeschreven, na tussenkomst van de voogd. Een beambte heeft telefonisch toegegeven dat de gemeente wou tegengaan dat vreemdelingen zich er vestigen⁶³.

In het begin van de jaren '90 weigerden bepaalde gemeenten om vreemdelingen in te schrijven en ze lieten zich systematisch veroordelen. Reeds in 1991 oordeelde het Hof van Beroep van Brussel dat de wet⁶⁴ (vrije vertaling) “het recht impliceert de gemeenteadministratie te dwingen om over te gaan tot de inschrijving zonder zich te verbergen achter het feit dat er al te veel vreemdelingen zouden ingeschreven zijn en dat ze voldaan heeft aan haar verplichting”⁶⁵.

III.2.9. De laattijdige aanmelding van de vreemdeling aan het loket

Ter herinnering: de wet voorziet in een termijn van 8 werkdagen na aankomst op het grondgebied of na het verkrijgen van een verblijfsrecht om zich in te schrijven in de gemeente. Indien deze termijn overschreden wordt, kan de gemeente niet weigeren om de

⁶³ Dit is geen alleenstaand geval. De burgemeester van Gent vroeg onlangs het volgende aan zijn medeburgers: “Bied de Roma geen onderdak, geen dekens, geen soep, want hoe meer je ze helpt, hoe meer er naar Gent komen. En onze stad zit nu al overvol”, *Gazet van Antwerpen*, 2 december 2010. Dit lokte een reactie uit van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen op 3 december 2010, http://www.diversiteit.be/index.php?action=artikel_detail&artikel=479.

⁶⁴ Het gaat in dit geval om het artikel 12 van de wet van 15 december 1980.

⁶⁵ Brussel, 24 december 1991. Enkel de samenvatting in het Frans beschikbaar op: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19911224-6&idxc_id=52012&lang=nl. In dezelfde lijn, Brussel (kort geding) 11 februari 1992, rolnummer 29403. Enkel de samenvatting in het Frans beschikbaar op: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19920211-4&idxc_id=43349&lang=nl. Deze beslissing bepaalt het volgende (vrije vertaling): “De weigering tot inschrijving van een VN-vluchteling die in België regelmatig toegelaten werd, die gebaseerd is op een beslissing genomen door het College van Burgemeester en Schepenen om geen vreemdelingen meer in te schrijven met het oog op een betere verdeling van de vluchtelingen over het Rijk en op het beschermen van de gemeenschappelijke belangen, is een gewelddaad die door de rechter in kort geding moet worden verbroken na inoverwegingname van artikel 159 van de Grondwet dat de hoven en rechtbanken verbiedt lokale bepalingen toe te passen die strijdig zijn met de wetten.”

betrokkene in te schrijven. De rechtspraak heeft al geoordeeld dat het niet aan de gemeente toebehoort om te oordelen over de regelmatigheid van het verblijf van een vreemdeling in België en om zelf sancties te ontwikkelen die niet voorzien zijn in de wet, noch in verordeningen⁶⁶.

IV. Het referentieadres: een niet gekend en weinig gerespecteerd recht

IV. Een “fictief adres” voorzien door de wet

Indien iemand geen woning (meer) heeft, en geen vast verblijf heeft, kan deze situatie in principe geen hindernis zijn voor de inschrijving in de gemeente. De wet⁶⁷ voorziet namelijk dat de personen die toegelaten of gemachtigd zijn om langer dan drie maanden in België te verblijven ingeschreven kunnen worden op een referentieadres “door de gemeente waar zij gewoonlijk vertoeven”, wanneer zij in een mobiele woning (caravan, mobilhome, wagen,...) of “wanneer zij om beroepsredenen of bij gebrek aan voldoende bestaansmiddelen geen verblijfplaats hebben of meer hebben”⁶⁸. Het gaat hier met ander woorden over de gevallen waarin de wet voorziet dat een persoon zonder vaste verblijfplaats zich administratief kan inschrijven op een adres waar hij of zij niet effectief verblijft. Het spreekt voor zich dat de gemeente deze inschrijving niet kan laten afhangen van een positieve woonstcontrole⁶⁹.

IV.2. Het referentieadres van een natuurlijke persoon of rechtspersoon

IV.2.1. Voorwaarden

Om op een referentieadres ingeschreven te kunnen worden, moeten meerdere voorwaarden vervuld zijn.

- geen werkelijke verblijfplaats hebben wegens gebrek aan voldoende inkomsten
- niet meer ingeschreven zijn in een andere gemeente

Indien men nog in een andere gemeente ingeschreven is waar men niet meer verblijft, moet de gemeente waar men wenst ingeschreven te worden aan de eerste gemeente vragen om de situatie na te kijken en over te gaan tot een ambtshalve afvoering⁷⁰. De gemeente waar men

⁶⁶ Brussel, 9 januari 1992, rolnummer 53691. Samenvatting enkel in het Frans beschikbaar op: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19920109-4&idxc_id=28279&lang=nl. Volgens de rechtbank van eerste aanleg te Brussel bestaat de enige sanctie wegens laattijdige aanmelding in een boete zoals voorzien in artikel 79 van de wet van 15 december 1980 indien de vreemdeling gecontroleerd werd en niet in het bezit was van een verblijfstitel. Zie ook Brussel, 17 maart 1992, enkel de samenvatting in het Frans te raadplegen op: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19920317-2&idxc_id=20348&lang=nl.

⁶⁷ Wet van 24 januari 1997 houdende wijziging van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, strekkende tot verplichte inschrijving in de bevolkingsregisters van de personen die in België geen verblijfplaats hebben (B.S. 6 maart 1997).

⁶⁸ Artikel 1, §2, lid 1 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten.

⁶⁹ De gemeente zou daarentegen de inschrijving van een persoon op een referentieadres kunnen weigeren indien blijkt dat deze laatste wel degelijk over een werkelijke verblijfplaats beschikt (artikel 9 van het KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister).

⁷⁰ De gemeente dient een formulier « model 10 » op te sturen naar de eerste gemeente waar de persoon nog ingeschreven is. Dit formulier kan teruggevonden worden op: http://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/Population/nl/5%20formulaire/Model_10.pdf.

gewoonlijk verblijft zonder dat men er een vast verblijf heeft, kan de inschrijving op het referentieadres dus niet weigeren met als enige reden dat men nog ingeschreven is in een andere gemeente. Indien de dakloze ingeschreven is op een ander adres in dezelfde gemeente, kan die gemeente de situatie aanpassen na een mogelijk onderzoek om er zeker van te zijn dat de persoon niet meer verblijft op het vorige adres.

- de toestemming krijgen van een persoon reeds ingeschreven in de gemeente

Men moet de goedkeuring zien te bekomen van een inwoner van de gemeente waar men zich gewoonlijk bevindt en die regelmatig is ingeschreven ofwel in het bevolkingsregister ofwel in het vreemdelingenregister⁷¹. Die persoon moet bereid zijn om alle post of administratieve documenten die bestemd zijn voor de dakloze persoon te laten toekomen en hij mag hierbij geen winstbejag nastreven⁷². Het kan ook gaan om rechtspersonen die hun statutaire zetel hebben op het referentieadres en “die zich in hun statuten tot doel hebben gesteld onder meer de belangen van één of meer rondtrekkende bevolkingsgroepen te behartigen of te verdedigen”⁷³. Een sociale dienst die aan deze voorwaarden voldoet kan dus een referentieadres verlenen op voorwaarde dat het adres van de statutaire zetel van de VZW overeenkomt met het werkelijke adres van de dienst.

Er bestaat een formulier dat moet worden ondertekend door de persoon die aanvaardt om een referentieadres te verlenen en dat geldt als aanvraag tot inschrijving in de gemeente. Het kan gedownload worden op volgende site:

http://www.ibz.rrn.fgov.be/fileadmin/user_upload/Population/nl/5%20formulaire/Referentieadres_natuurlijke_persoon.pdf.

- gewoonlijk verblijven op het grondgebied van de gemeente

IV.2.2. Hoe kan men aantonen dat men “gewoonlijk verblijft” in een gemeente?

Een dakloze is namelijk per definitie mobiel en kan op het grondgebied van meerdere gemeenten banden hebben. Volgens een omzendbrief kan het ook gaan om een gemeente “waar betrokkene blijk geeft van zijn intentie om er te verblijven”, meer bepaald “wanneer de dakloze effectief verblijft op deze plaats, daar gewoonlijk aanwezig is en daar daden stelt die het duidelijk moeten maken dat hij daar enige tijd zal verblijven”⁷⁴. In de praktijk kan men proberen dit te bewijzen aan de hand van attesten van sociale diensten, medische attesten, attesten van diensten die het gebruik van sanitair ter beschikking stellen, getuigenissen van

⁷¹ Artikel 1, §2, lid 2 van de wet van 19 juli 1991 heeft het enkel over het bevolkingsregister, maar het dient samen gelezen te worden met artikel 12 van de wet van 15 december 1980 dat bepaalt dat “het vreemdelingenregister beschouwd wordt als integraal deel uitmakende van de bevolkingsregisters” om de wet van 19 juli 1991 te kunnen toepassen.

⁷² Artikel 1, §2, lid 3 van de wet van 19 juli 1991. Het is dus niet toegelaten om geld te vragen aan een dakloze persoon dat niet dient ter vergoeding van eventuele reële kosten (denk bijvoorbeeld aan de telefoonkosten om de regeling te treffen). Volgens onze informatie, valt het voor dat er geldsommen van 150 EUR per maand gevraagd worden door bepaalde gewetenloze individuen, wat dus illegaal is.

⁷³ Artikel 1, §2, lid 2 van de wet van 19 juli 1991.

⁷⁴ Omzendbrief van 25 april 1997 tot invoering van de mogelijkheid voor daklozen een referentieadres bij het OCMW te bekomen. (B.S. 24 mei 1997). Zie ook de omzendbrief van 21 maart 1997 modeldocumenten voor de OCMW's: http://www.socialassistance.fgov.be/be_nl/01/huisvesting/daklozen/content/OB%201997-03-21%20NL.pdf

personen die om verschillende redenen omgaan met de dakloze (handelaars, straathoekwerkers, regelmatige voorbijgangers,...).

IV.2.3. Welke risico's lopen de personen die aanvaarden om een referentieadres te verlenen?

Velen denken dat een referentieadres problemen zal opleveren, zoals een beslag indien de dakloze schulden heeft of het verlies van sociale uitkeringen indien de administratie hen zou beschouwen als samenwonenden. Deze vrezen zijn nochtans niet juridisch onderbouwd.

Zoals hierboven aangehaald, verblijft de persoon die ingeschreven is op het referentieadres er niet werkelijk. Hij of zij kan dus in geen geval beschouwd worden als deel uitmakend van het gezin dat er effectief verblijft⁷⁵. Geen enkele instantie (OCMW, Kind & Gezin) kan er dus samenwoning uit afleiden om op die manier het bedrag van de uitkering te verlagen. Een gerechtsdeurwaarder of een schuldeiser die vaststelt dat een schuldenaar ingeschreven is op een referentieadres kan geen inbeslagname laten doorvoeren bij de bewoners van dat adres, waar per definitie geen bezittingen van de dakloze aanwezig zijn. Indien desondanks dit alles de bewoners nog steeds bezorgd zouden zijn, zou het kunnen helpen om aan de gemeente de afgifte van een schriftelijke verklaring te vragen dat het hier enkel om een referentieadres en niet om een werkelijk adres gaat. Bovendien kunnen ze steeds terugkomen op hun aanvaarding om een referentieadres te verlenen, wat op elk moment en onmiddellijk kan gebeuren⁷⁶.

IV.3. Het referentieadres bij het OCMW

IV.3.1. Voorwaarden

De voorwaarden die hierboven uiteengezet werden, zijn ook nu van toepassing, met toevoeging van het volgende: er moet een aanvraag tot sociale steun⁷⁷ of maatschappelijke integratie worden ingediend en de toekenningsvoorwaarden moeten vervuld zijn (staat van behoefte, bereidheid om te werken tenzij medische redenen of billijkheidsredenen)⁷⁸. Indien aan alle voorwaarden voldaan wordt, moet het OCMW van de gemeente waar de dakloze gewoonlijk vertoeft, een referentieadres verlenen aan “de personen die bij gebrek aan voldoende bestaansmiddelen geen verblijfplaats hebben of meer hebben en die bij gebrek aan inschrijving in de bevolkingsregisters geen maatschappelijke bijstand kunnen genieten van een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of om het even welk ander sociaal voordeel”⁷⁹. In het geval dat de betrokkene nog ingeschreven is op een adres waar hij of zij niet meer verblijft, vormt dit een hindernis voor de toekenning van een referentieadres bij het OCMW. Nochtans kan het OCMW zich niet enkel hierop beroepen om te weigeren. Het is dan aan het OCMW om de nodige stappen te nemen zodat de rechten⁸⁰ van de aanvrager

⁷⁵ Verslag namens de Commissie voor de Binnenlandse Zaken, uitgebracht door de heer Patrick Van Gheluwe, 11 december 1996, Parl. St. Kamer, nr. 122/6, p. 9, [http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/49/0122/49k0122006.pdf#search="49k0122006"](http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/49/0122/49k0122006.pdf#search=).

⁷⁶ Ibid., p. 8.

⁷⁷ Op basis van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's.

⁷⁸ Op basis van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

⁷⁹ Artikel 1, §2, lid 4 van de wet van 19 juli 1991.

⁸⁰ Het is nuttig om hier te helpen herinneren aan artikel 60, §2 van de wet van 8 juli 1976 dat het volgende bepaalt: “Het centrum verstrekt alle nuttige raadgevingen en inlichtingen en doet de stappen om aan de

ge vrijwaard kunnen worden en om aan de eerste gemeente de ambtshalve afvoering van de inschrijving te vragen zodat de betrokkene alsnog ingeschreven kan worden op het referentieadres van het OCMW.

Ter aanvulling valt nog te vermelden dat een dakloze persoon in principe dringende hulpverlening kan vragen aan de voorzitter van het OCMW⁸¹. Jammer genoeg passen maar weinig OCMW's deze bepaling toe in de praktijk.

Er kan binnen de 3 maanden een beroep worden ingediend tegen de beslissing tot weigering van het OCMW bij de Arbeidsrechtbank⁸².

V. Wat te doen om blokkeringen te vermijden en inschrijvingen te doen versnellen?

V.1. Sociale of juridische bijstand

Zoals aangegeven bij de beschrijving van de inschrijvingsprocedure, blijkt de aanwezigheid van een sociaal werker (of een advocaat) vanaf het eerste contact met de gemeente onmisbaar te zijn. Dit kan namelijk leiden tot:

- de aflevering van de bijlage 15 (of 19 of 19ter) of bij gebreke daarvan, tot het verkrijgen van een schriftelijk bewijs van de datum van aanvraag tot inschrijving
- verzet tegen verzonden weigeringen die mondeling aan het loket worden meegedeeld
- indien nodig, het bevestigen van de aanvraag per fax of aangetekende brief indien een geschreven bewijs niet afgegeven wordt.

In het verdere verloop van de procedure, wordt het volgende aangeraden:

- een goed contact onderhouden met de wijkagent die instaat voor de woonstcontrole
- zorgen voor een goede overdracht van het rapport van deze agent aan de gemeente (eventueel door een kopie te vragen aan de agent)
- uiterst nauwkeurig de overname van identiteitsgegevens controleren op het moment van de eigenlijke inschrijving om discrepanties te vermijden tussen de verblijfstitel en andere aktes en om lang aanslepende procedures in de toekomst te vermijden.

Ook al kan deze begeleiding veel tijd opsorpen, toch loont het de moeite om achteraf misverstanden en misbruiken te vermijden en dus om te kunnen ontsnappen aan bijkomende procedures die nog meer tijdrovend zijn.

betrokkenen alle rechten en voordelen te verlenen waarop zij krachtens de Belgische of de buitenlandse wetten aanspraak kunnen maken.”

⁸¹ Artikel 28 §1, lid 5 van de wet van 8 juli 1976 : “Wanneer een dakloze persoon een beroep doet op de maatschappelijke dienstverlening van het openbaar centrum van maatschappelijk welzijn van de gemeente waar hij zich bevindt, moet de voorzitter hem de vereist dringende hulpverlening toekennen, binnen de grenzen vastgesteld door het huishoudelijk reglement van de raad voor maatschappelijk welzijn, mits zijn beslissing op de eerstvolgende vergadering ter bekrachtiging aan de raad voor te leggen.”

⁸² De mogelijkheid om een referentieadres op de zetel van het OCMW te verkrijgen, is bedoeld om een comfortabel leven te kunnen leiden, overeenkomstig met de menselijke waardigheid, en is op zich een vorm van sociale steun. Het OCMW moet onderzoeken of de aanvrager voordeel kan hebben van zo'n inschrijving. Wanneer vastgesteld wordt dat de aanvrager aanspraak maakt op sociale steun, moet het vereiste attest afgeleverd worden waarmee de betrokkene zich kan aanmelden bij de gemeentelijke administratie met het oog op een inschrijving. Arb. Rb. Nijvel, 8 mei 2001, rolnummer 2000/N/200, samenvatting enkel in het Frans op volgende website: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-20010508-17&idxc_id=128800&lang=nl.

V.2. De meer formele administratieve stappen

Het is niet altijd nodig om een procedure op te starten om een situatie te deblokken of om de afgifte van een verblijfstitel te doen versnellen.

V.2.1. Het aanspreken van de schepen van Burgerlijke Stand of de burgemeester

Indien een gemeenteambtenaar betwistbare of onwettige instructies toepast, kan het nuttig zijn om de schepen van Burgerlijke Stand of de burgemeester van de gemeente aan te spreken⁸³, meer bepaald in geval van weigering om een inschrijving op te nemen (door eveneens een kopie te bezorgen aan de dienst vreemdelingen van de gemeente). In ernstige gevallen kan een fax (of aangetekende brief) verstuurd worden, dat een ingebrekestelling bevat om, indien nodig, de indiening van een juridische procedure te vergemakkelijken. Het is belangrijk om alle geschreven stukken en bewijzen van verzending en de genomen stappen bij te houden om eventueel het dringende karakter van de zaak te kunnen aantonen ten aanzien van een rechter.

V.2.2. Het aanspreken van de gemeentelijke bemiddelaar

Sommige gemeenten hebben een bemiddelingsdienst opgericht, dat kan fungeren als tussenpersoon in geval van moeilijkheden met een bepaalde dienst. De efficiëntie van hun tussenkomst hangt uiteraard af van de bekwaamheid, beschikbaarheid en de middelen van de betrokken dienst.

V.2.3. Het Bureau controle van de gemeenten van de DVZ

Er bestaat bij de DVZ een bureau dat de bevoegdheid heeft te waken over de juiste toepassing van de regelgeving met betrekking tot het verblijf door de gemeenten. Wanneer een gemeenteambtenaar moeilijkheden ondervindt om de verblijfssituatie van een persoon vast te stellen of om de juridische gevolgen van een beslissing te ontleden, of nog, indien er twijfel bestaat rond het type beslissing dat afgeleverd dient te worden, is het aangeraden dat die persoon contact opneemt met de dienst "CTL"⁸⁴ van de DVZ, die hem uitleg kan verschaffen. Indien men te maken heeft met een blokkering die niet te wijten is aan het verkeerd begrijpen of een misverstand, maar aan een politieke of organisatorische keuze van de gemeente, toont de praktijk aan dat de DVZ niet altijd in staat is om een oplossing te bieden.

V.2.4. In geval van conflict over de verblijfplaats: beroep bij POD Binnenlandse Zaken

Indien er een discussie bestaat over de verblijfplaats, of in geval van ambtshalve inschrijving of afvoering, kan de inspectiedienst van de POD Binnenlandse Zaken, na onderzoek, een inschrijving in de gemeente afdwingen, die ten onrechte geweigerd werd door het ontbreken van een werkelijke verblijfplaats⁸⁵. Het geschil moet schriftelijk worden ingediend met toevoeging van alle nuttige informatie (bewijs van legaal verblijf, bewijs van de werkelijkheid

⁸³ De gegevens van de gemeentelijke diensten en van de burgemeester en schepenen kunnen gemakkelijk teruggevonden worden op de internetsite van de betrokken gemeente.

⁸⁴ Dienst Vreemdelingenzaken, Bureau Controle Gemeenten (CTL): e-mail Bur_CLT01@dofi.fgov.be.

⁸⁵ Artikel 8 van de wet van 19 juli 1991.

van het verblijf,...)⁸⁶. De POD Binnenlandse Zaken kan niet tussenkomen in geschillen of weigeringen van inschrijvingen die niet verbonden zijn met de verblijfplaats.

V.3. Juridische procedures

V.3.1. De inschrijving is een subjectief recht: bevoegdheid van de rechtbank

De beslissing (expliciet of impliciet) van de gemeente om niet over te gaan tot de inschrijving is een administratieve handeling, die in theorie aangevochten dient te worden voor de Raad van State. In elk geval valt het eerder aan te raden om een beroep in te dienen voor de rechtbank van eerste aanleg dan om een administratief opschortend of vernietigend beroep op te starten. Het is namelijk zo dat het verkrijgen van een verblijfstitel van de gemeente na de machtiging van verblijf voor meer dan drie maanden, een subjectief recht is. De rechtbanken zijn aldus bevoegd om dit recht te doen respecteren in geval van weigering van inschrijving⁸⁷ of afgifte van de verblijfskaart⁸⁸, maar ook indien de gemeente wegens overbelasting een afspraak geeft enkele maanden na de aanmelding van de vreemdeling, zonder de inschrijving op zich te weigeren⁸⁹. Een beroep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen of bij de Raad van State zal waarschijnlijk stoten op een onbevoegdheidsverklaring⁹⁰.

V.3.2. In geval van spoedeisendheid: procedure in kort geding om de inschrijving te bekomen

Indien de vreemdeling de dringendheid van de situatie kan aantonen die veroorzaakt wordt door het ontbreken van een verblijfstitel, kan de zaak in kort geding gebracht worden voor de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. Deze kan de gemeente veroordelen tot afgifte van de vereiste verblijfstitel, eventueel onder dwangsom per dag dat de vertraging verder oploopt.

⁸⁶ Dit dient verstuurd te worden naar de Minister van Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking – Park Atrium, Koloniënstraat 11, 1000 Brussel. Wat deze procedure betreft, zie nr. 131, p.161 van de algemene onderrichtingen.

⁸⁷ Nijvel, 5 januari 1988, rolnummer 390/87, RDE 1988, p. 68 en samenvatting enkel in het Frans op volgende website: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19880105-1&idxc_id=36773&lang=nl.

⁸⁸ Cass. 22 december 2000 : http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-20001222-4&idxc_id=188098&lang=nl. (In dit geval werd een gemeente veroordeeld een identiteitskaart af te geven na weigering wegens het dragen van een hoofddoek op de foto). Dit arrest bepaalt dat de Algemene Onderrichtingen van 7 oktober 1992 betreffende het houden van de bevolkingsregisters (ondertussen vervangen door de eerder vernoemde algemene instructies van 30 juli 2010) abstracte regels bevatten met het algemeen karakter dat ook eigen is aan wetten. Er moet met andere woorden uit begrepen worden dat de instructies een verplichtend karakter hebben voor de gemeentediensten.

⁸⁹ Brussel, 9 december 1992, RDE 1992, p. 454, samenvatting enkel in het Frans: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19921209-4&idxc_id=20387&lang=nl. Zie ook Brussel, 9 januari 1992, rolnummer 29403, dat bepaalt dat (vrije vertaling) “Indien een rechter in kort geding zich, in principe, niet in te mengen heeft in de manier waarop een gemeente haar diensten organiseert, kan hij toch orders geven of verweer bieden indien de organisatie van die diensten tot gevolg heeft dat de subjectieve rechten van een rechtsonderhorige benadeeld worden door hem of haar in de onmogelijkheid te plaatsen om te kunnen genieten van zijn of haar subjectieve rechten”. Samenvatting enkel in het Frans op volgende website: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19920109-11&idxc_id=43335&lang=nl.

⁹⁰ Artikel 144 van de Grondwet bepaalt het volgende: “Geschillen over burgerlijke rechten behoren bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de rechtbanken.” De Raad van State verklaart zich al sinds geruime tijd onbevoegd indien het werkelijke voorwerp van het beroep tegen een administratieve beslissing in realiteit de erkenning inhoudt van een subjectief recht. Zie bijvoorbeeld RvS nummer 162.270 van 5 september 2006 (speciale identiteitskaarten).

V.3.3. In geval van schade: vordering tot aansprakelijkheid

Indien de vreemdeling kan aantonen dat de onredelijke termijn of de weigering tot afgifte van een verblijfstitel voortvloeit uit een fout van de gemeente waardoor hij schade lijdt, kan hij een schadevergoeding verkrijgen. In principe zal de fout bestaan uit de schending van de regelgeving door de gemeente. De schade bestaat meer bepaald uit het verlies van voordelen (uitkeringen, studiebeurzen,...) of uit gemiste kansen door het ontbreken van de verblijfstitel (werk⁹¹, opleidingen,...).

V.3.4. Strafrechtelijke klacht

Sommige gedragingen van de ambtenaren van de Burgerlijke Stand of van het gemeentepersoneel, die beledigend, nalatig of zelf onwettig zijn, kunnen op strafrechtelijk vlak worden aangeklaagd. Dat gedrag kan gaan van het weigeren om een persoon in te schrijven in het register, of de weigering van afgifte van een verblijfstitel of een identiteitskaart, tot de weigering van het verlenen van een referentieadres aan personen die er recht op hebben⁹². Een inschrijving weigeren zonder de beslissing grondig te motiveren of andere onregelmatigheden in de procedure, kan in theorie ook aanleiding geven tot een strafrechtelijke vervolging, wat ook geldt voor een onrechtvaardige weigering door het personeel van het OCMW om een attest af te leveren waardoor een inschrijving op een referentieadres zou kunnen plaatsvinden⁹³.

Besluit

Aan het einde van deze korte analyse, stellen we een kloof vast tussen de praktijk van sommige gemeenten en de toepasbare regelgeving. Het niet respecteren van de regels en de rechten van vreemdelingen ligt niet altijd aan de slechte wil. Het kan evengoed voortkomen uit het ontbreken van goede vormingen voor gemeenteambtenaren, of een overbelasting van werk, wat in een groot aantal steden en gemeenten het geval is. Maar niet alles kan verklaard worden aan de hand van organisatorische problemen. Het valt voor dat men zich verschuilt achter de 'overbelasting' van werk terwijl er eigenlijk afgewogen keuzes aan de grondslag liggen van bepaalde beslissingen. Zeker indien er een beperkt aantal ambtenaren werken voor de dienst vreemdelingen, terwijl de aanvragen blijven toenemen, en de gemeente het aantal personeelsleden niet verhoogt, kunnen we van een duidelijke keuze spreken: het beperken van de aangeboden diensten aan deze categorie van burgers. In sommige gevallen die minder uitzonderlijk zijn dan men denkt, gaat het dus om niets anders dan een verscholen discriminatie.

Wat ook de oorzaak is van de vastgestelde problemen, ze veroorzaken in elk geval erg nadelige gevolgen voor personen en families waarvan het verblijfsrecht niet betwist wordt. Het komt er voor alle betrokken actoren (sociaal werkers, voogden van NBMV, juristen en

⁹¹ Het feit dat men niet kan werken wegens het ontbreken van een verblijfstitel terwijl de gemeente illegale instructies van de Dienst Vreemdelingenzaken toepast, houdt een nadeel in te herstellen aan de hand van het toekennen van een schadevergoeding (Charleroi, 4 mei 1993, JLMB 1994, p. 273, samenvatting enkel in het Frans: http://jure.juridat.just.fgov.be/view_decision?justel=F-19930504-1&idxc_id=12749&lang=nl).

⁹² Artikel 7 in combinatie met de artikelen 1 en 5 van de bovenvermelde wet van 19 juli 1991. De geldboete zal liggen tussen zesentwintig en vijfhonderd euro.

⁹³ Artikel 23 van het KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister bestraft elke inbreuk op de artikelen 1-14, eveneens op artikel 20 (referentieadres), door verwijzing naar artikel 7 van bovenvermelde wet van 19 juli 1991.

advocaten) op neer om bijzondere aandacht te verlenen aan wat eigenlijk niet meer dan een formaliteit zou mogen zijn. Het kan nuttig zijn om een beroep in te dienen tegen de tegendraadsheid of zelfs de bewuste blokkering door de gemeente om zo te vermijden dat bepaalde personen en families de last op zich dragen van organisatorische problemen waar zij niet verantwoordelijk voor zijn.

EUROPESE ACTUALITEIT

Dublin Transnational Project: het verzekeren van de continuïteit van de sociale en juridische begeleiding ingeval van Dublin-transfers

Fien Vanhees

In december 2009 ging het Dublin Transnational Project van start, onder leiding van het Franse Forum réfugiés. Het zal 18 maanden in beslag nemen en wordt door het Europese Vluchtelingenfonds (Community Action) gefinancierd.

Verschillende organisaties uit 12 Europese landen⁹⁴, waaronder voor België Vluchtelingenwerk Vlaanderen, maken deel uit van dit interessante project.

Het doel bestaat erin een netwerk op te richten waarin de deelnemende organisaties informatie kunnen uitwisselen en het gebrek aan adviesverlenende diensten kunnen opvullen. Bovendien worden zaken over de grenzen heen uitgewisseld om te vermijden dat dubbel werk verricht wordt in gelijklopende zaken.

Het netwerk wil voornamelijk het vermogen van de deelnemende organisaties versterken om asielzoekers te informeren over de Dublin-verordening. Een andere belangrijk werkpunt is het verzekeren van continuïteit in de juridische, sociale en praktische hulp die geboden wordt aan asielzoekers. Door de verordening ontstaan soms gaten in de hulpverlening, die door het project zo veel mogelijk opgevuld moeten worden aan de hand van steun aan en begeleiding van asielzoekers.

Eén van de instrumenten dat het project gebruikt om tot daadwerkelijke uitwisseling van informatie te komen, is de oprichting van een website: <http://www.dublin-project.eu/dublin>. Hier vind je per deelnemend land een overzicht van de nationale asielprocedure, een schema van de werking van de Dublin-verordening, relevante rechtspraak (met betrekking tot asiel en Dublin), een brochure voor asielzoekers in Dublin-procedure en een uitgebreidere versie voor professionals. Kortom, deze site kan een handig hulpmiddel zijn voor al wie te maken krijgt met Dublin-cases.

⁹⁴ Oostenrijk, België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Hongarije, Ierland, Denemarken, Nederland, Polen, Roemenië, Spanje, Zwitserland

GOED OM WETEN

1) Wat zijn de verschillen tussen het vluchtelingenstatuut en de subsidiaire bescherming ?

Fien Vanhees

1. Cijfers van de beslissingen genomen door het CGVS

De wet geeft voorrang aan de vluchtelingenstatus boven de subsidiaire bescherming. De asielinstanties beweren deze voorangsregels toe te passen. Nochtans stellen we vast dat voor sommige nationaliteiten (Irak en Afghanistan) het door het CGVS aantal toegekende statuten van subsidiaire bescherming soms groter is dan het aantal toekenningen van het vluchtelingenstatuut.

Afghanistan

	2007	2008	2009	2010
Toekenning S.B.	14	79	93	252
Vluchteling	Niet gekend	84	114	252
Asielaanvragen	696	879	1659	1411

Irak

	2007	2008	2009	2010
Toekenning S.B.	203	229	267	378
Vluchteling	160	273	269	264
Asielaanvragen	825	1070	1386	1769

Somalië

	2007	2008	2009	2010
Toekenning S.B.	37	39	20	31
Vluchteling	Niet gekend	Niet gekend	25	37
Asielaanvragen	168	163	216	294

Bron : Statistisch overzicht van het CGVS van 2007, 2008, 2009 en 2010⁹⁵.

⁹⁵ Beschikbaar op <http://www.cgra.be/nl/cijfers/>

2 Algemeen overzicht van verschillen in behandeling

Rechten	Erkenning als Vluchteling	Subsidiaire Bescherming
Verblijfsrecht	<p>Verblijf voor onbepaalde duur (elektronische B-kaart).</p> <p>Einde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>vrijwillige afstand</i> na melding bij CGVS en gemeente 2. <i>opheffing</i> na bepaalde handelingen zoals verwerving nieuwe nationaliteit, reizen naar land van herkomst zonder toestemming CGVS, zich vestigen in land van herkomst, bekomen van een paspoort van land van herkomst, veranderde omstandigheden⁹⁶ 3. <i>intrekking</i> door CGVS na bovenvermelde handelingen, indien status gebaseerd is op onjuiste of bedrieglijke elementen, indien gedrag bewijst dat er geen vrees voor vervolging is.⁹⁷ 	<p>Verblijf voor 1 jaar (elektronische A-kaart), kan worden verlengd en hernieuwd.</p> <p>Einde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>opheffing</i> door CGVS wanneer omstandigheden in land van herkomst in positieve zin zijn geëvolueerd, binnen 5 jaar volgend op aanvraag status⁹⁸. 2. <i>intrekking</i> door CGVS indien blijkt van valse verklaringen, valse documenten of verdraaide of verborgen feiten, binnen 10 jaar volgend op aanvraag status.⁹⁹
Recht om te reizen	<p>Nood aan geldig paspoort en visum. Reispas (blauw paspoort) te verkrijgen indien men voldoet aan volgende voorwaarden¹⁰⁰:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identiteit aanvrager staat vast - aanvrager beschikt over verblijfsrecht van onbepaalde duur - nationaliteit staat vast - aanvrager kan geen nationaal paspoort verkrijgen (via attest ambassade of consulaat, maar vermoeden bij vluchtelingen en erkende staatlozen) <p>Opgelet! Risico om vluchtelingenstatus te verliezen bij terugkeer naar land van herkomst. Toestemming van het CGVS voor maximum 1 maand mogelijk in uitzonderlijke gevallen.</p>	<p>Instructies augustus 2006 van FOD Buitenlandse zaken inzake afgifte van reisdocumenten aan niet-Belgen vermeldt deze categorie niet.¹⁰¹</p> <p>Voldoet niet aan voorwaarde onbeperkt verblijfsrecht.</p> <p>Slechts te verkrijgen vanaf onbeperkt verblijfsrecht en dan gelden zelfde voorwaarden als voor erkende vluchtelingen.</p>

⁹⁶ Artikel 55/3 van de wet van 15 december 1980.

⁹⁷ Artikel 49, §2 van de wet van 15 december 1980.

⁹⁸ Artikel 55/5 van wet van 15 december 1980.

⁹⁹ Artikel 49/2, §4 van de wet van 15 december 1980.

¹⁰⁰ Omzendbrief van 26 september 2001, die kan geraadpleegd worden in het Tijdschrift voor Vreemdelingenrecht 2001/2, p. 86-101.

¹⁰¹ De instructie werd per fax gestuurd naar de provinciegouverneurs, het CGVS en DVZ en werd niet gepubliceerd. Ze vereenvoudigt de omzendbrief van 26 september 2001.

Recht om te werken	Geen arbeidskaart nodig, zelfde voorwaarden als Belgen. ¹⁰²	Via werkvergunning voor werknemers (arbeidskaart C) of beroepskaart voor zelfstandigen. ¹⁰³
Recht op gezinshereniging	Recht op gezinshereniging. ¹⁰⁴ De NBMV hebben het recht hun ouders te laten overkomen voor ze 18 jaar worden. ¹⁰⁵	Mogelijk voor sommige gezinsleden indien voldaan aan bepaalde voorwaarden, via Belgische diplomatieke post. Opgelet! Geldigheidsduur identiek aan dat van verblijfsdocument subsidiair beschermd. ¹⁰⁶
Recht op naturalisatie + nationaliteitsverklaring	Voor erkende vluchtelingen kan na 2 jaar hoofdverblijf in België een <i>naturalisatieverzoek</i> gericht worden aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. ¹⁰⁷ Voorwaarden voor <i>nationaliteitsverklaring</i> : ¹⁰⁸ - 7 jaar wettig verblijf in België - een verblijfsrecht van onbepaalde duur op moment van de aanvraag	<i>Naturalisatieverzoek</i> na 3 jaar hoofdverblijf in België. Voorwaarden voor <i>nationaliteitsverklaring</i> idem als voor erkende vluchtelingen.
Recht op overdracht of bevestiging van status in België	Voldoen aan aantal voorwaarden. ¹⁰⁹	Bestaat niet voor deze categorie.
Recht op ziekteverzekering	Op basis van verblijfsstatuut is aansluiting bij een ziekenfonds mogelijk. ¹¹⁰	Het recht op ziekteverzekering komt overeen met dat van erkende vluchtelingen.
Sociale rechten	Recht op maatschappelijke integratie via het OCMW. ¹¹¹	Recht op maatschappelijke dienstverlening via het OCMW. ¹¹²

¹⁰² Artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 9 juni 1999 houdende de uitvoering van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers.

¹⁰³ Artikel 17 van het Koninklijk Besluit van 9 juni 1999 houdende de uitvoering van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers.

¹⁰⁴ Artikel 10 van de wet van 15 december 1980.

¹⁰⁵ Artikel 10, §1, 7° van de wet van 15 december 1980.

¹⁰⁶ Artikel 10bis van de wet van 15 december 1980.

¹⁰⁷ Artikelen 18-21 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

¹⁰⁸ Artikelen 12bis-15 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

¹⁰⁹ Artikel 93 van het Koninklijk Besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

¹¹⁰ <http://www.vmc.be/vreemdelingenrecht/wegwijs.aspx?id=3644>.

¹¹¹ Artikel 3 van de Wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie van 26 mei 2002.

¹¹² Artikel 57 van de Organieke Wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW-Wet).

3. Enkele opmerkingen bij de verschillen tussen beide statuten

Zoals hierboven uiteengezet, heeft de instructie van de FOD Buitenlandse zaken van 2006 als voorwaarde het bezitten over een verblijfstitel van onbepaalde duur opgenomen om een reisdocument in België te kunnen verkrijgen. De groep subsidiaire beschermden wordt hierdoor uitgesloten. Nochtans bepaalt de Richtlijn 2004/83/EG van 29 april 2004 dat “de Lidstaten aan personen met het subsidiaire beschermingsstatuut die geen nationaal paspoort kunnen verkrijgen documenten verstrekken, ten minste indien om ernstige humanitaire redenen hun aanwezigheid in een andere staat is vereist, tenzij dwingende redenen van nationale veiligheid of openbare orde zich daartegen verzetten.”¹¹³ België lijkt hiermee het Europese recht niet te respecteren.

Bovendien blijkt dat weinig asielzoekers die subsidiair beschermd worden in beroep gaan tegen deze beslissing, om zo eventueel toch nog het statuut van erkend vluchteling te krijgen¹¹⁴. Een mogelijke oorzaak hiervoor kan zijn de angst om het eerst toegekende statuut te verliezen, een angst die zowel bij de asielzoekers als bij de advocaten lijkt te bestaan.

Wanneer we de uiteindelijke balans maken na vergelijking van beide statuten, komen we tot het besluit dat de erkende vluchtelingen over grotere voordelen beschikken met betrekking tot alle rechten, uitgezonderd voor het recht op ziekteverzekering, die geopend worden na de verkrijging van het verblijfsstatuut.

2) België heeft de terugkeerrichtlijn niet tijdig omgezet en is sinds 25 december 2010 in overtreding. Wat zijn de concrete gevolgen?

Mathieu Beys

De EU-lidstaten moesten tegen ten laatste 24 december de “terugkeerrichtlijn” in hun nationaal recht omgezet hebben. Deze richtlijn (2008/115/EG) regelt “gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven”. Een richtlijn heeft in principe geen directe werking: de lidstaten moeten op nationaal vlak maatregelen nemen die ervoor zorgen dat het opzet van de richtlijn bereikt wordt. Indien de lidstaten niet tijdig de nodige omzettingsmaatregelen nemen, krijgen de duidelijke bepalingen van de richtlijn toch directe werking. De rechterlijke macht mag nationale wetgeving of individuele beslissingen die strijdig zijn met de richtlijn, niet toepassen. Vanaf 25 december kunnen er voorbeelden van dit principe ontstaan, meer bepaald met betrekking tot 2 specifieke bepalingen uit de terugkeerrichtlijn: de ene betreft de geschikte termijn voor de vrijwillige terugkeer, en de andere gaat over een nieuwe detentievoorwaarde.

¹¹³ Artikel 25, lid 2 van de Richtlijn 2004/83/EG van 29 april 2004 inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft, en de inhoud van de verleende bescherming.

¹¹⁴ Nr. 33 van het verslag van de contactvergadering van het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen van 12 oktober 2010.

Minimumtermijn van 7 dagen voor vrijwillige terugkeer behalve in uitzonderlijke gevallen

Volgens de richtlijn (artikel 7) wordt in een terugkeerbesluit “een passende termijn van zeven tot dertig dagen vastgesteld”. Hierop bestaan 3 uitzonderingen. De lidstaten kunnen afzien van het toekennen van een termijn voor vrijwillig vertrek in volgende gevallen:

- indien er een risico op onderduiken bestaat
- indien een aanvraag voor een verblijfsvergunning als kennelijk ongegrond dan wel frauduleus afgewezen wordt
- indien de betrokkene een gevaar vormt voor de openbare orde, de openbare veiligheid dan wel de nationale veiligheid.

Noch de wet, noch het Koninklijk Besluit betreffende de vreemdelingen voorzien deze “redelijke termijn”. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) kan dus een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) afleveren zonder termijn, zelfs indien de vreemdeling zich niet in één van de hierboven genoemde situaties bevindt. Een dergelijk BGV is niet strijdig met de vreemdelingenwet, maar kan het wel zijn met de richtlijn sinds 25 december 2010. De conformiteit met de richtlijn zal nog meer twijfelachtig zijn indien het BGV geen motivatie bevat over de afwezigheid van “een redelijke termijn voor de vrijwillige terugkeer”. Sinds 25 december kan de DVZ met andere woorden geen BGV meer afleveren met een termijn korter dan 7 dagen behalve in geval van 1 van de 3 uitzonderingen. Indien een termijn voor vrijwillige terugkeer werd toegekend, moet de DVZ de mogelijkheid geven om deze te verlengen. De DVZ moet voor deze verlenging rekening houden met volgende elementen: het feit dat er schoolgaande kinderen zijn, de verblijfsduur, het bestaan van andere gezinsbanden en sociale banden.

De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) is bevoegd om de wettelijkheid van het BGV na te gaan, waaronder ook de toetsing valt aan een richtlijn die nog niet omgezet werd in het Belgische recht.

Geen detentie indien “andere afdoende maar minder dwingende maatregelen doeltreffend kunnen worden toegepast”?

Volgens de terugkeerrichtlijn (artikel 15) kunnen lidstaten onderdanen van een derde land in detentie houden (of “in bewaring houden”) om zijn terugkeer voor te bereiden of om de verwijderingsprocedure uit te voeren. In dat geval mag overgegaan worden tot detentie “tenzij in een bepaald geval andere afdoende maar minder dwingende maatregelen doeltreffend kunnen worden toegepast”. De richtlijn beschouwt detentie dus als laatste redmiddel, dat gerechtvaardigd kan worden “met name indien”:

- er een risico op onderduiken bestaat
- de betrokken onderdaan van een derde land de voorbereiding van de terugkeer of de verwijderingsprocedure ontwijkt of belemmert.

In de huidige vreemdelingenwet, is de detentie niet het laatste redmiddel. De DVZ kan dus tot detentie overgaan van een vreemdeling in illegaal verblijf zonder te moeten aantonen dat er “andere afdoende maar minder dwingende maatregelen doeltreffend kunnen worden toegepast”. Deze voorwaarde wordt niet gesteld door de Belgische wet, maar wel door de richtlijn sinds 25 december. Indien de DVZ nu besluit een vreemdeling op te sluiten zonder aan te tonen dat afdoende maar minder dwingende middelen in dit individuele geval doeltreffend zouden kunnen worden toegepast, zou deze maatregel strijdig kunnen zijn met de richtlijn. Wanneer de beslissing tot detentie niet motiveert over de onmogelijkheid van de

toepassing van minder dwingende maatregelen, kan de conformiteit met de richtlijn nog meer in vraag worden gesteld, rekening houdend met de motivatieverplichting uit de richtlijn (“de inbewaringstelling wordt schriftelijk gelast met opgave van de feitelijke en juridische gronden”). Een mogelijke interpretatie van de richtlijn zou kunnen zijn dat de DVZ dient aan te tonen dat een plaatsing in een “terugkeerwoning” niet afdoende is alvorens over te gaan tot het plaatsen van een vreemdeling in een gesloten centrum. De toekomst moet uitwijzen of de rechtspraak deze interpretatie al dan niet zal bevestigen, op voorwaarde uiteraard dat advocaten beroepen indienen op basis van de richtlijn.

De raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg is bevoegd om te oordelen over de wettelijkheid van een beslissing tot detentie, en houdt daarbij rekening met de normen vastgelegd door niet-omgezette Europese richtlijnen.

3) Continuïteit van de opvang: de rechtspraak

Fien Vanhees

Families met minderjarige kinderen in illegaal verblijf kunnen bij het einde van de opvang door een negatieve beslissing in de asielprocedure, materiële opvang vragen in een opvangcentrum van Fedasil. Dit wordt geregeld door een Koninklijk Besluit¹¹⁵ dat, onder andere, bepaalt dat in afwachting van de materiële hulp door Fedasil, een aanvraag tot sociale steun kan worden gericht aan het OCMW.

In de praktijk loopt deze overgang en wachtperiode nochtans niet zo vlot¹¹⁶ en de vraag rijst of families die in een privé-woning, LOI of kleinschalige opvang verblijven, er in tussentijd ook kunnen blijven en verder genieten van materiële hulp.

Deze vraag werd al meerdere malen voorgelegd aan de Arbeidsrechtbank. Zo velde de Arbeidsrechtbank van Brussel op 27 augustus 2010 een vonnis in kort geding waarin Fedasil veroordeeld werd om tijdens de overgangperiode van materiële hulp in het kader van een asielprocedure naar sociale steun vanwege het OCMW¹¹⁷, de continuïteit van de opvang te verzekeren en dit tot aan de beslissing vanwege het OCMW. De familie kon met andere woorden in de woning (in het kader van kleinschalige opvang) verblijven en van materiële steun genieten tot het OCMW een beslissing nam.

Bovendien oordeelde de rechtbank in datzelfde vonnis dat een verlenging van de opvang op basis van artikel 7, §1 van de Opvangwet¹¹⁸ ook geldt in dit geval. Dit houdt in dat de opvang kan verlengd worden na het beëindigen van de asielprocedure ook voor de familieleden van

¹¹⁵ Koninklijk Besluit van 24 juni 2004 (hierna KB 2004 genoemd)

¹¹⁶ Fedasil komt de verplichtingen die voortvloeien uit het KB 2004 niet na en geeft als reden de verzadiging van het opvangnetwerk op. De OCMW's verklaren dan weer dat ze onbevoegd zijn steun te verlenen voor families die onder het KB 2004 vallen.

¹¹⁷ A.R. nr. 10/81/C, onuitgegeven.

¹¹⁸ Artikel 7, §1 van de Wet van 21 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen bepaalt het volgende: “ Het recht op de materiële hulp wordt verlengd wanneer van de vreemdeling die verblijft in een opvangstructuur de asielprocedure en de procedure voor de Raad van State negatief zijn afgesloten, en hij een familielid heeft of een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem uitoefent op grond van de wet die van toepassing is overeenkomstig artikel 34 van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, die binnen het toepassingsgebied van deze wet valt.”

een persoon die onder het toepassingsgebied van de Opvangwet valt en dit dus ook in het geval van vraag naar overgang naar materiële hulp op grond van het KB 2004.

Op 10 augustus 2010 heeft de Luikse Arbeidsrechtbank eveneens Fedasil veroordeeld tot het opvangen van een familie in een individuele opvangstructuur om op die manier de continuïteit van de opvang te garanderen in de periode tussen de negatieve beslissing inzake de asielaanvraag en de opvang door Fedasil op basis van het KB 2004¹¹⁹.

In deze rechtspraak lezen we dat Fedasil terecht op zijn verplichtingen gewezen wordt om de continuïteit van de opvang verder te zetten. We moedigen dan ook aan om, aan de hand van deze rechtspraak, de rechten te helpen verdedigen van families met minderjarige kinderen die in illegaal verblijf terecht komen en dreigen heen en weer gestuurd te worden met als resultaat geen opvang.

¹¹⁹ Beslissing geciteerd door de nieuwsbrief van Ciré, augustus – september 2010: http://www.cire.be/ressources/newsletter/newsletter-2010-08_09.pdf